

Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti

BIBLIOTHECA CROATICA: SLAVONICA, SIRMIENSIA ET BARANYENSIA

Posebna izdanja

Knjiga 14

Nakladnici

Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje,
Slavonski Brod

Hrvatski državni arhiv, Zagreb

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Zagreb

Za nakladnike

Dr. sc. Stanko Andrić

Vlatka Lemić

Prof. dr. sc. Željko Holjevac

Recenzenti

Dr. sc. Zoran Janjetović, dr. sc. Vlasta Švoger

Lektura

Doc. dr. sc. Marica Liović

Prijevod sažetaka

Ana Levak Sabolović, prof.

Grafička priprema

Durieux, Zagreb

Tisak

Grafika, Osijek

Naklada

500 primjeraka

ISBN 978-953-6659-84-5 (HIP Podružnica Slav. Brod)

ISBN 978-953-7659-15-8 (HDA Zagreb)

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku pod brojem 130910038.

Tiskanje dovršeno u studenome 2013.

Izdavanje ove knjige novčano je pomoglo
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti

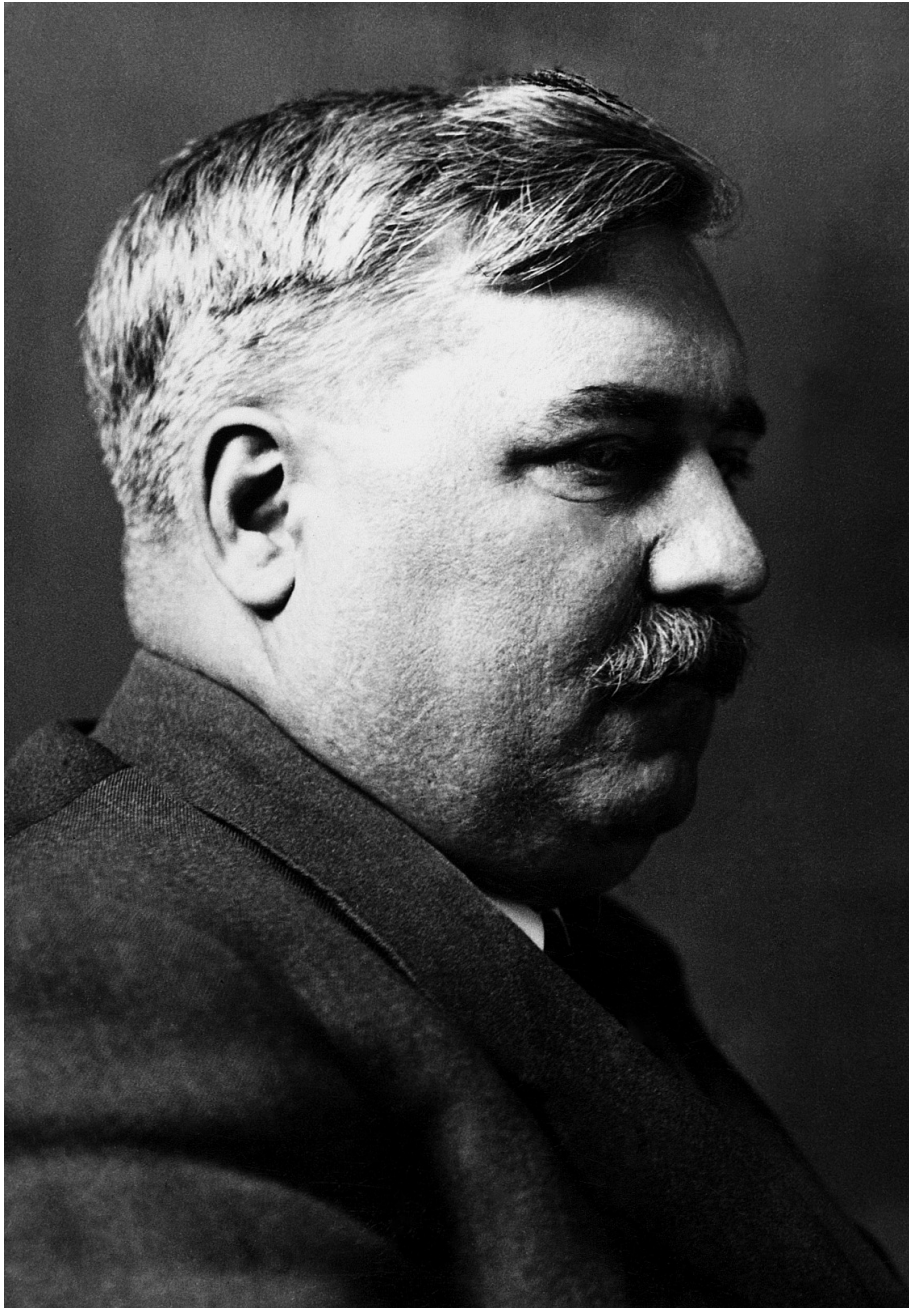
Zbornik radova znanstvenog skupa
održanog u Slavonskom Brodu
23.–24. studenoga 2012.

Uredila
Suzana Leček

Slavonski Brod — Zagreb 2013.

Dr. Jos. Matasović

Sadržaj

Predgovor 11

I. Kulturnopovijesna paradigma – kod Matasovića i šire

Dinko Župan

Od Burckhardtove kulturne povijesti do nove kulturne povijesti
pa natrag 19

Zrinka Blažević

Povratak potisnutog: kulturna historija nakon »lingvističkog obrata« 31

Zdenka Janeković Römer

Velika mala povijest: Josip Matasović i časopis *Narodna starina* 45

Teodora Shek Brnardić

Josip Matasović (1892.–1962.) – pravaški uskrisitelj ranonovovjekovne
hrvatske kulture. 65

Drago Roksandić

Matasovićeви inovacijski doprinosi vojnokrajiškoj historiografiji 93

Neven Budak

»Mi smo budućnost prošlosti«: Josip Matasović i Povijesno
društvo »Otium« 111

II. Život i osobnost Josipa Matasovića

Tihana Luetić

Studentski dani Josipa Matasovića u svjetlu njegove korespondencije. . . 131

Stjepan Matković

Josip Matasović i »mladohrvatski« pokret 151

<i>Mato Artuković</i>	
Politički nazori Josipa Matasovića	165
<i>Vladan Jovanović</i>	
Filozofski fakultet u Skoplju – (ne)dobrovoljno stjecište jugoslavenske međuratne inteligencije	205
<i>Boban Petrovski</i>	
Fond »Filozofski fakultet« u DARM-u – najznačajniji arhivski izvor o karijeri Josipa Matasovića u Skoplju	215
<i>Damir Agičić</i>	
Matasovićevo viđenje uloge sveučilišta i studenata u javnom životu.	231
<i>Tomislav Galović</i>	
Josip Matasović kao profesor pomoćnih povijesnih znanosti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu	243
<i>Stjepan Ćosić</i>	
Josip Matasović: crtice iz biografije	277
<i>Marijan Bosnar</i>	
Osnovne značajke osobnog arhivskog fonda Josipa Matasovića u Hrvatskom državnom arhivu s posebnim osvrtom na korespondenciju.	287
III. Matasovićeve teme i radovi	
<i>Zlata Živaković-Kerže</i>	
Matasović kao istraživač gospodarske povijesti (Osvrt na radove objavljene u časopisu <i>Narodna starina</i>)	299
<i>Tihana Petrović Leš / Suzana Leček</i>	
Tema žene u Matasovićevim istraživanjima.	307
<i>Marta Fiolić / Nikolina Šimetin Šegvić</i>	
Što čini mozaik Matasovićevih kulturnopovijesnih sličica?	343
<i>Dino Mujadžević</i>	
Rad Josipa Matasovića na objavljivanju i analizi osmansko-turske građe fojničkog samostana	359

<i>Filip Šimetin Šegvić</i>	
Josip Matasović o Habsburgovcima.	373
<i>Branimir Janković</i>	
Kako pisati biografiju povjesničara? Matasovićev <i>Životopis Mije Brašnića</i>	391
<i>Ante Grubišić</i>	
»Stari osječki most« — Matasovićev prilog lokalnoj povijesti.	413
Slikovni prilozi	423
<i>Marijan Bosnar</i>	
Izložba »Josip Matasović (1892.–1962.)«	445

Predgovor

Pedeseta obljetnica smrti Josipa Matasovića — istovremeno i stodvadeseta od rođenja i devedeseta otkako je počeo izdavati legendarni časopis *Narodna starina* — ponukala je njegove neizravne nasljednike da »osvježe teorijsko i metodološko promišljanje kulturno povijesnog istraživanja prošlosti kojemu je Matasović u hrvatskim okvirima bio začetnik«, kako stoji u knjižici sažetaka sa znanstvenog skupa »Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti«. Skup je održan u Slavonskom Brodu 23.–24. studenog 2012. u organizaciji Hrvatskog instituta za povijest — Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje (Slavonski Brod), u suradnji s Hrvatskim državnim arhivom (Zagreb), Društvom za hrvatsku povjesnicu (Zagreb) i Gradskom knjižnicom Slavonski Brod. Na njemu je dvadesetak sudionika tijekom dva dana raspravljalo o životnom putu, djelovanju, radovima i historiografskoj važnosti ovog intrigantnog povjesničara. Obradene su brojne teme, postavljena nova pitanja i uočene praznine u poznavanju Matasovićeve života i rada, koje će možda popuniti neki budući znanstveni skup.

No i nakon ovog skupa ostao je svojevrsna zagonetka. Nijedan drugi povjesničar nije bio toliko neshvaćen (pa čak i omalovažen) od kolega povjesničara u svoje doba i zaboravljen od generacija koje su završavale studij nakon njegove smrti, a da su mu istovremeno posvećene jedna spomenica (1972.) i čak tri znanstvena skupa. Dva su skupa održana u povodu 100–godišnjice rođenja 1992. godine, i to prvi u organizaciji Društva za hrvatsku povjesnicu u srpnju, a onaj Povijesnog društva »Otium« u studenom (o čemu se govori u jednom od priloga ovog Zbornika). Napokon, dva desetljeća nakon toga, priređen je najnoviji *homage* izuzetnom čovjeku iz jeseni 2012. Razlog se nameće sam — s Matasovićem se historiografija može pohvaliti kako je imala znanstvenika koji je bio ispred svog vremena i koji se usamljen prihvatio »borbe s vjetrenjačama«. Školovan u Zürichu i Beču, intelektualnim središtima u kojima su stvarani novi pristupi povijesnom istraživanju (kao i istraživanjima u drugim humanističkim znanostima), pokušao je »presaditi« inovativne zasade u hrvatsku historiografiju. Bez domaćih prethodnika (pa

i suvremenika), boreći se i s predmetom istraživanja, ali i sa znanstvenom (i upravnom) sredinom, sanjao je kako će rekonstruirati ono što možemo nazvati totalnom kulturnom poviješću. Zahvaljujući takvom pristupu sadržaju svog istraživanja, kao i stilu pisanja (bogatim izričajem u kojem se osjeća autorova osobnost i sud), danas je aktualniji nego neki njegovi suvremeni zagovornici *znanstvene*, a sada prevladane *tradicionalne* historiografije.

Prilozi u Zborniku pred nama svjedoče o Matasovićevoj aktualnosti, ali i o svojevrsnom osjećaju duga koje današnje generacije povjesničara osjete kada se nađu pred tekstovima, koji toliko odudaraju od onoga što poznajemo kao tradiciju svoje struke, a u kojima se intenzivno osjeća i strastvena i kultivirana osobnost Josipa Matasovića. Ovdje objavljeni radovi smještaju Matasovićevo shvaćanje kulturne povijesti u kontekst svjetske kulturalne povijesti, kritički analiziraju njegov autorski ili urednički rad, a prikazuju i druge doprinose osim znanstveno–istraživačkih, prije svega njegovu dugogodišnju sveučilišnu i arhivsku djelatnost. Napokon, ne manje važno, oni osvjetljavaju i neke ključne trenutke Matasovćeva života, koji bi ga povremeno odveli smjerom kojim nije želio ići, poput mladenačke političke djelatnost iza koje je slijedila pasivizacija, nedobrovoljan odlazak u Skoplje te preokreti i neizvjesnosti koje su donijeli Drugi svjetski rat i njegov kraj. Prilozi su ukazali na Matasovićevo neupitnu inovativnost, ali su i kritički vrednovali njegove pojedine interpretacije. Matasoviću se pristupilo kao čovjeku u svom vremenu, sagledavajući u širem društvenom kontekstu njegove osobne stavove, kao i vijugavu crtu znanstvene karijere. Napokon, pokušalo se rekonstruirati recepciju njegova rada, odnosno utjecaj koji je imao na svoje, ali i naše suvremenike.

Ovdje objavljeni prilozi donose nove spoznaje o Matasovićevu životnom putu, raznovrsnom djelovanju te historiografskoj i metodološkoj važnosti njegovih radova za današnje istraživače povijesti. U njima su obrađene brojne teme, ali su postavljena i pitanja za koja se nadamo da će biti poticaj nekim novim čitanjima i interpretacijama Matasovićeova opusa. Bez sumnje će Matasovićeova onovremena avangardnost te današnja aktualnost njegova kulturološkog pristupa povijesti kao predmetu istraživanja, nametati nova preispitivanja.

Urednica

Znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem
»Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti«
(Gradska knjižnica, Slavonski Brod, 23.–24. studeni 2012.)

Program skupa

Petak, 23. studeni 2012.

11.00–11.15 Otvorenje skupa

11.15–13.00 Kulturnopovijesna paradigma — kod Matasovića i šire

1. **Dinko Župan** (Hrvatski institut za povijest, Podružnica Slav. Brod): Od Burckhardtove *Kulture renesanse u Italiji* do nove kulturne povijesti
2. **Zrinka Blažević** (Filozofski fakultet, Zagreb): Povratak potisnutog: kulturna historija nakon »lingvističkog obrata«
3. **Zdenka Janeković Römer** (Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik): Matasovićeve koncepcije kulturne povijesti u časopisu *Narodna starina*
4. **Teodora Shek Brnardić** (Hrvatski institut za povijest, Zagreb): Matasovićeve koncepcije kulturne povijesti u djelu *Iz galantnog stoljeća*
5. **Drago Roksandić** (Filozofski fakultet, Zagreb): Matasovićeve inovacijske doprinose vojnokrajiškoj historiografiji
6. **Neven Budak** (Filozofski fakultet, Zagreb): Josip Matasović i Povijesno društvo »Otium«

Diskusija

16.00–17.30 Život i osobnost Josipa Matasovića

7. **Tihana Luetić** (Odsjek za povijesne znanosti HAZU, Zagreb): Studentski dani Josipa Matasovića u svjetlu njegove korespondencije
8. **Stjepan Matković** (Hrvatski institut za povijest, Zagreb): Josip Matasović i »mladohrvatski« pokret

9. **Mato Artuković** (Hrvatski institut za povijest, Podružnica Slav. Brod): Politički nazori Josipa Matasovića
10. **Vladan Jovanović** (Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd): Filozofski fakultet u Skoplju — (ne)dobrovoljno stjecište jugoslavenske međuratne inteligencije
11. **Boban Petrovski** (Institut za povijest Filozofskog fakulteta, Skoplje): Fond »Filozofski fakultet« u DARM — najznačajniji arhivski izvor o karijeri Josipa Matasovića u Skoplju

Diskusija

17.30–17.45 Stanka

17.45–19.00 Život i osobnost Josipa Matasovića (nastavak)

12. **Damir Agičić** (Filozofski fakultet, Zagreb): Matasovićevo viđenje uloge sveučilišta i studenata u javnom životu
13. **Tomislav Galović** (Filozofski fakultet, Zagreb): Josip Matasović kao profesor pomoćnih povijesnih znanosti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
14. **Stjepan Ćosić** (Hrvatski državni arhiv, Zagreb): Prilozi biografiji Josipa Matasovića
15. **Marijan Bosnar** (Hrvatski državni arhiv, Zagreb): Osnovne značajke osobnog arhivskog fonda Josipa Matasovića u HDA s posebnim osvrtom na korespondenciju

Diskusija

Subota, 24. studeni 2012.

9.00–10.15 Matasovićeve teme i radovi

16. **Zlata Živaković Kerže** (Hrvatski institut za povijest, Podružnica Slav. Brod): Matasović kao istraživač gospodarske povijesti
17. **Tihana Petrović Leš** (Filozofski fakultet, Zagreb) — **Suzana Leček** (Hrvatski institut za povijest, Podružnica Slav. Brod): Tema žene u Matasovićevim istraživanjima

18. **Marta Fiolić, Nikolina Šimetin Šegvić:** Mozaik Matasovićeveih kulturnopovijesnih sličica 18. i 19. stoljeća
19. **Dino Mujadžević** (Hrvatski institut za povijest, Podružnica Slav. Brod): Rad Josipa Matasovića na objavljivanju osmanskih dokumenata fojničkog samostana

Diskusija

10.15–10.30 Stanka

10.30— 12.00 Matasovićeve teme i radovi (nastavak)

20. **Filip Šimetin Šegvić:** Josip Matasović o Habsburgovcima
21. **Branimir Janković** (Filozofski fakultet, Zagreb): Kako pisati biografiju povjesničara? Matasovićev *Životopis Mije Brašnića*
22. **Ante Grubišić** (Muzej Slavonije, Osijek): *Stari osječki most* — Matasovićev prilog lokalnoj povijesti
23. **Josip Miletić** (Filozofski fakultet, Zadar): Matasovićevo zanimanje za Reljkovićeve djela¹

Završna diskusija

Zaključenje skupa

1 Izlaganje nije održano.